

Pávai Gyopár – Rakitai Réka

Anyanyelvünk megélése Manchesterben

Betekintés a Zsigmond Király Magyar Kulturális Klub és Iskola életébe

Magyariskola-alapítás az Egyesült Királyságban

Anyanyelvünk megőrzése, ápolása és továbbadása az eljövendő generációknak bárhol a világon központi szerepet tölt be a magyar identitás megtartásában. Angliában hagyománya van annak, hogy a különböző etnikai kisebbségekhez tartozó népcsoportok kultúrájuk megőrzését úgynevezett *supplimentary* iskolákkal támogatják. Ezek az intézmények hétfőként anyanyelvi és hagyományőrző oktatást biztosítanak a közösségeiknek.

Az Egyesült Királyságban létesült, magyar intézményeket összefogó ernyőszervezet, a Magyarok Angliai Országos Szövetsége (továbbiakban MAOSZ) legutóbbi adatai szerint húsz ilyen magyar iskolát tartanak számon – többségében az ország déli részén, Londonban és vonzáskörzetében (1). Észak-Anglia első magyar iskoláját Manchesterben alapították, ezt követte az első közép-angliai iskola Birminghamben, illetve a tavalyi évben Chesterben nyitották meg a legfrissebb tanodát. Ennél azonban jóval többre lenne szükség.

A magyarországi Kőrösi Csoma Sándor Program a diaszpóra magyarjait egy-egy ösztöndíjjal segíti, akiknek elsődleges feladatuk „a diaszpóra magyarságának megszólítása, valamint közösségi és kulturális életének megszervezése, a magyar nyelvismeret fejlesztése” (2). Egy működő közösségben a közösségi élet szervezésén, a szórványmagyarság felkutatásán és a kapcsolatépítésen túl a hétfői magyar iskolák működtetésében nyújthatnak nagy segítséget az ösztöndíjasok. Ilyen támogatással indult el 2014-ben a manchesteri kezdeményezés is egy hétfői iskola megalapítására, elsősorban magyar anyanyelvű gyermekek, illetve a szüleik számára.

A manchesteri Zsigmond Király Magyar Kulturális Klub és Iskola

A Londoni Magyar Kulturális Központ által a Magyar Kultúráért az Egyesült Királyságban díjjal elismert (3) manchesteri kulturális klub és iskola (1. kép) nevét Zsigmond magyar királyról kapta, akit a magyar történelem a legnagyobb többnemzetiségű birodalom uralkodójaként jegyez. Ő alapította a Sárkány Lovagrendet, amelynek tagjai (köztük az angliai V. Henrik is) európai országok uralkodói közül kerültek ki, akik egymással gazdasági szövetséget is kötöttek. Zsigmond király személyében méltó nevet kapott a 2014-ben alapított hétfői magyar iskola, amely az egyesült királyságbeli diaszpórában élő magyar közösség számára „azzal a céllal indult el, hogy – Észak-Angliában elsőként – lehetőséget biztosítson

az anyanyelv és a magyar kultúra ápolására, valamint a hagyományőrzésre” (4). Kiemelten fontos az iskola számára, hogy a magyar kulturális örökséget továbbadhassa a jelen és a jövő generációjának.

1. kép

Az iskola csapata a Magyar Kultúráért az Egyesült Királyságban díjjal

Az intézmény mottója: „Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egy-kettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának” (Kodály 1965/1982: 156). Szakképzett pedagógusok, valamint számos önkéntes közreműködő is hozzájárul az iskola munkájához. Az angolszász rendszerhez hasonlóan – az iskolaigazgató munkáját támogatva – egy több tagot számláló, önkéntes igazgatótanács látja el a vezetői és az adminisztratív feladatokat. A szabályzatok megírása, a transzparens és demokratikus vezetés, az erkölcsileg feddhetetlen oktatási környezet fenntartása nem könnyű feladat, viszont elengedhetetlen része a brit oktatási kultúrának.

Pedagógiai célkitűzések

Az iskola cél- és feladatrendszere négy pillérre épül: az anyanyelv megőrzésére, a hagyományápolásra, a közösségépítésre és a magyar identitás fenntartására, valamint a kapcsolódási lehetőségek biztosítására a családoknak. Anyanyelvünk elsajátítására változatos programokat vezettünk be: énekek, versek, irodalmi alkotások, történelmi órák és színdarabok színes világába kalauzoljuk el a növendékeinket (2. kép). Délutánonként a felnőtteknek is biztosítunk alkalmakat a magyar nyelv tanulására. A magyar mint idegen nyelv szakkörünket kifejezetten nem magyar anyanyelvű, elsősorban vegyes házasságban élő szülők számára indítottuk. Emellett angol nyelvet is oktatunk az angolul kevésbé beszélő magyar szülők számára, ily módon is elősegítve beilleszkedésüket a brit kultúrába.

2. kép

Játékos csoportfoglalkozás

A következő pillér a hagyományápolás, amely a társművészetek, főképpen a népművészet bevonásával kreatívan támogatja a nyelvi programokat. Minden korosztálynak biztosítunk néptáncoktatást és kóruséneklést (3–4. kép). Tánckultúránk tekintetében több magyar tájegység zenei kincsét igyekszünk átadni, míg kóruskultúránk elsősorban a magyar zeneszerzők korai és modern alkotásait kívánja megismertetni. Tantervünk a néprajz jeles napjai, szokásai és a nemzeti ünnepek köré épül. E tematikus oktatási módszerek köszönhetően rendszeresen megemlékezünk jeles napjainkról, és tanulóink az adott ünnepnek megfelelően kézműves alkotásokat is készítenek.

3. kép

Kapuzás

4. kép
Kóruséneklés

Valamennyi program célja a közösségépítés, amely közvetett módon segíti a magyar családok összetartozás-tudatát. Különösen fontosnak tarjuk a kamaszkorú gyermekek megszólítását, ugyanis tapasztalataink szerint nekik van a legnehezebb dolguk identitásuk kialakításában. Sokan közülük közösségi támogatás és magyar barátságok hiányában elhagyják nemzeti és kulturális identitásukat. Ennek megelőzésére több közösségépítő órát vezettünk be. Improvizációs dráma- és pszichodrámaórákat szervezünk, továbbá az önismeretben és a konfliktuskezelésben is segítséget nyújtunk nekik. Az ifjúságnak szóló kínálatunk az idei tanévtől kezdve szociális és nemzeti identitás témájú órákkal bővült.

A hétfégi iskola tevékenysége az oktatási és mentálhigiénés programok mellett kiterjed a szabadidő eltöltésére is: korosztályonként eltérő, illetve közös kikapcsolódási lehetőségeket (például gyermekkoncertet, operát, tematikus tininapot, kirándulást, bábszínházat, baba-mama klubot) biztosítunk. Igyekszünk minden programot – beleértve az iskolai foglalkozásokat is – játékos, szórakoztató és izgalmas kalandként felépíteni, hiszen eseményeinkre kivétel nélkül hétfégén kerül sor (5. kép).

5. kép

Csoportkép a farsangi mulatságról

A kulturális és szórakoztató programok 2017-ben is folytatódnak, illetve bővülnek: két angliai magyar versmondó versenyen szerepelhetnek diákjaink, valamint több kreatív műhelyekkel teli nyílt nap mellett az első egyesült királyságbeli kétnapos székely–magyar fesztiválon és vásáron, a Góbéfesten is együttműködő partner az iskola. Fellép az iskolai bábcsoport, a néptáncegyüttes, az észak-angliai magyar kamarakórus. A rendezvényen tanáraink egész napos műhelyfoglalkozásokat tartanak, népzenei, néptánc-, kézművesprogramokat vezetnek, illetve önkéntes szervezői tevékenységet látnak el.

Oktatási programunk

Az iskola igyekszik minden korosztályt egyénileg megszólítani rendhagyó programkínálatával, így a csoportbeosztás és a tantárgyak kiválasztása is alkalmazkodik az Angliában meghonosult pedagógiai alapokhoz. A kisgyermekes szülőknek és gyermekeiknek sok zenével, játékkal készül a baba-mama klub, amely egyfajta fórumként is működik. A csecsemőgondozó klubvezető közreműködésével babás témákat érintő beszélgetések zajlanak a résztvevőkkel. Így már a születéstől helyet kaphat az anyanyelvi környezet az itt élő magyar kisgyermek életében. Ez különösen fontos a többnyelvű, otthon rendszeresen angolul beszélő családok esetében.

Az óvodásoknak (2–4 évesek) iskola-előkészítő foglalkozások teszik lehetővé az anyanyelven való kommunikációt: belekóstolnak a mesék világába, játékos gyakorlatokon vesznek részt, tanulják a formákat, a színeket, a számokat, fejlődnek a finommotoros készségeik a kézműveskedések során, illetve zenés-táncos mozgásfejlesztésen is részt vesznek, ahol például a térérzékelésük, a figyelem- és reakciókészségük, valamint a kommunikációs készségük és a ritmusérzékük fejlesztése is megtörténik.

A négy iskolai osztály közül a legkisebbek (5–7 évesek) írni, olvasni tanulnak anyanyelvükön, valamint megismerkednek a magyar jeles napokkal, hagyományokkal, nemzeti ünnepekkel, amelyeket kézműves-, bábjáték-, néptánc-, ének-zene és drámafoglalkozások egészítenek ki (6–7. kép). Ez a korosztály már képes szétválasztani két-három idegen nyelvet, de mivel ezzel egy időben az angol iskolákban már írnak és olvasnak (az angol iskolát négyévesen kezdik a gyermekek), nehézséget okoz számukra például a kétféle ábécé értelmezése. A második osztály, a 7–9 évesek csoportja is hasonló

tematikájú órákon vesz részt, ugyanakkor történelmi, anyanyelvi, irodalmi és földrajzi ismeretekkel bővítheti tudását. Az ő évfolyamuk különösebb nehézség nélkül el tudja különíteni az esetükben mindennapi szinten használt két vagy három nyelvet mind írásban, mind olvasásban. A kiskamaszoknál (10–13 évesek) a fogalmazási és a nyelvi kifejezőkészségük fejlesztése, szókincsük bővítése, történelmi és irodalmi ismereteik gyarapítása a fő célkitűzés. A drámafoglalkozások középpontjában a beszédtechnika, a retorika, valamint az improvizáció áll. Az önismeret és a személyiség fejlesztésére, valamint a konfliktuskezelési technikák elsajátítására szolgáló gyakorlatokkal is készülünk diákjaink számára. E három korcsoport a Balassi Intézet által gondozott, kifejezetten külföldön élő magyar származású gyermekek számára készített, változatos feladattípusokkal és módszertannal rendelkező, gazdagon illusztrált Balassi-füzetekből tanul (Gordos–Varga 2011, 2012; Bándli–Gordos–Maróti 2015). Ezek a kiadványok megkönnyítik tanárainknak a felkészülést, számos ötletet kölcsönözhetnek belőlük a tartalmas és sokszínű foglalkozások megtervezéséhez (5).

6. kép
Bábfoglalkozás

7. kép

Kreatív gondolkodást és anyanyelvi kommunikációt fejlesztő gyakorlat közben

Az ifjúsági csoport tagjai (14–18 évesek) – az angol oktatási rendszerrel megegyezően – maguk választhatják ki, milyen foglalkozásokon szeretnének részt venni a tanév során. Kifejezetten számukra indítottuk interaktív órákat azért, hogy szociális és nemzeti identitásukat formáljuk. Ezeken a foglalkozásokon irodalomról, nyelvészeti témákról, történelmi eseményekről, hagyományokról, neves elődökről és kortársakról beszélgetünk. Emellett a diákoknak lehetőségük van belépni a személyiségfejlesztő szakkörbe, valamint az improvizációs drámacsoportba is (8. kép). A korosztály szerinti két legnagyobb csoport választhat a felnőtteknek szóló néptánc- vagy kórusfoglalkozások közül is (9. kép). Pávai Gyopár igazgatónő véleménye szerint az angol oktatási rendszer nagymértékű szabadságot ad az iskola diákjainak, emellett a tizenévesek a legérzékenyebb korosztály. Figyelembe véve, hogy hétvégeként oktatjuk őket valami olyasmire, amire maguktól nem feltétlenül lennének nyitottak, alternatív módszereket kellett keressünk, hogy mégis felkeltsük és megtartsuk az érdeklődésüket. A program során érdekes írásbeli, szóbeli, improvizációs feladatokon keresztül tanulnak önmagukról, a társadalomról és a világról, miközben a magyar nyelvet használják. Sokszor az összetettebb, bonyolultabb fogalmakat nem tudják kifejezni magyarul, ilyenkor új szavakkal bővül a szókincsük. Ez növeli a magyar nyelv használatához szükséges önbizalmukat, építi a magyarságtudatukat, valamint segít helyre tenni – a sokszor összezavarodott – identitásukat is.

8. kép
Önismeretóra

9. kép
Közös zenélés

A magyar közösség felnőtt tagjaira is gondolunk a tanítási hétvégék során. Az érdeklődők képzett pedagógusok és szakemberek szervezésében angolul tanulhatnak a beszédközpontú órák keretében, magyar mint idegen nyelv kurzusra jelentkezhetnek, énekelhetnek az észak-angliai magyar kamarakórusban, bekapcsolódhatnak a néptáncsoport munkájába, illetve pszichodráma- és családterápián is részt vehetnek. Így egy igazi családi nap kerekedik minden egyes oktatással töltött szombati nappól, amelyet a Manchesteri Magyar Közösség programjai, illetve klubtevékenységei követnek (6; 7).

Oktatási nehézségek

A nehézségeknek két oldala van: az egyik pénzügyi, a másik pedig pedagógiai. Ez utóbbi tekintetében különösen nehezíti a helyzetünket a pedagógusaink átképzése, amely azért is számít kritikus pontnak, mert az itt élő gyermekek eltérő oktatási rendszerben szocializálódnak a hétköznapokban, mint amelyre a mi pedagógusaink a magyar oktatási és képzési rendszerben szakosodtak. Ezen felül figyelembe kell venni, hogy a gyermekek szabadidejükben látogatnak el a magyar iskolába, hiszen a foglalkozások szombatonként vannak. Így szinte lehetetlen velük kipihenten dolgozni. Hátrány a saját épület hiánya is. A gyermekek a négyórás foglalkozások alatt nem jutnak ki a szabad levegőre. Ez különösen a kisebbeknek jelent kihívást, valamint nem teszi lehetővé a saját diákkönyvtár kialakítását, a termek alkalomhoz illő, kreatív dekorációját, illetve a tanítási eszközök szakszerű tárolását.

Alapvető elgondolásunk, hogy a változatos pedagógiai módszertan és a digitális technikák nálunk is részét képezzék az anyanyelvi oktatásnak. Ennek érdekében rendszeres továbbképzéseket, illetve szakmai fejlesztést segítő műhelyeket kell szerveznie az iskolaigazgatónak, amelyek csapatépítő napok és tréningek keretében valósulnak meg (10. kép). Ez nem egyedi törekvés, a folyamatos szakmai fejlődés biztosítása szintén része az angol oktatáskultúrának.

10. kép

Sikeres csecsemő- és gyermek-elsősegélynyújtók

Az pénzügyi nehézségek talán meghatározóbbak. Magánintézményként a Zsigmond Király Magyar Iskola és Klub részben mentesül az angol oktatási rendszer bürokráciája alól, ez azonban csak részleges mentesség. Sok tekintetben kevesebb adminisztrációval jár, ugyanakkor felvethet számos más problémát, így például a tandíj bevezetését. Állami támogatás hiányában, pusztán pályázati pénzekből lehetetlen fenntartani egy ilyen intézményt. Ezért is működik szervezetünk klubként, amelyet részben a klubtagok tagdíjai segítségével tartunk fenn. A klubtagság számos előnnyel, kedvezményekkel és előjogokkal jár. Elősegíti többek között a beiratkozott iskolás gyermekek rendszeres részvételét a foglalkozásokon, de ellehetleníti a létminimum alatt élő magyar családok

részvételét az oktatásban. Az iskola ennek érdekében ösztöndíjprogramot hirdetett, lehetővé téve néhány nehéz sorsú családnak, hogy részt vehessen az iskola programjában. Ez a kezdeményezés egyelőre nem túl sikeres, mivel ezek a családok sok esetben az utazás költségeit sem tudják előteremteni. Közel száz kilométeres körzetből is érkeznek hozzánk tanulók, így a támogatási hozzájárulás mellett sem lehetséges többek számára, hogy eljuthassanak hozzánk. A probléma megoldására további kedvezményprogramokat, illetve más támogatásokat kíván kidolgozni az iskola vezetősége.

Szakmai programok

A 2015–2016-os tanévben első alkalommal megrendezett szakmai konferenciánk nagyszámú érdeklődőről és sikeres visszajelzésekről tanúskodott. Ez volt az első észak-angliai konferencia, amely továbbképzést és segítséget nyújtott az egyesült királyságbeli magyar közösség- és oktatásszervezők, illetve pedagógusok és önkéntesek számára. Célunk volt az is, hogy erősítsük az Egyesült Királyságban megalakult (vagy éppen létrejövő) közösségek terveit annak érdekében, hogy fejlődjön az itt élő magyarság anyanyelvtudása, hogy megőrizték kultúrájukat, megmaradjon, illetve generációkon át fennmaradjon magyar identitásuk. A kétnapos konferencia közvetítette tudásanyag és tapasztalatcsere sokakat inspirált további ötletek megvalósítására. Büszkék vagyunk arra, hogy konferenciánk is elősegítette az idei tanévtől elindult Birminghami Magyar Tanoda és a Szóló Szóló Chesteri Magyar Tanoda megnyitását.

A 2016–2017-es tanévben is megrendezendő konferencia tematikája más szempontból közelíti majd meg az oktatásszervezést. Vezetői, pénzügyi, jogi témakörök kerülnek terítékre a szakmai előadásokon, továbbá szervezünk egy egész napos ötletbörzét és pedagógiai műhelyt is. Hiánypótló kezdeményezés ez, amely – reményeink szerint – növelni fogja az egyesült királyságbeli magyar közösségszervezők munkájának a hatékonyságát intézményeik vezetésében, valamint kiváló fórum lesz a pedagógusok számára is. A konferenciát szakmai fejlődést szolgáló eseményként rendezzük meg az élethosszig tartó tanulás jegyében, ahol a résztvevők bővíthetik szakmai palettájukat, inspirálódhatnak, illetve szakmai közegükön belül bővíthetik kapcsolati hálójukat. A program kulcsa lehet újabb iskolák elindulásának, újabb magyar közösségek megalakulásának, amelyek folytathatják, illetve generációkon át továbbadhatják magyar anyanyelvünket, kultúrkincsünket, és támogathatják a magyar identitás- és összetartozás-tudat megőrzését.

Irodalom

Bándli Judit – Gordos Katalin – Maróti Orsolya 2015. *Játssz velünk!* Balassi Intézet. Budapest.

Gordos Katalin – Varga Virág 2011. *Miénk a vár!* Balassi Intézet. Budapest.

Gordos Katalin – Varga Virág 2012. *Ünnepeljünk együtt!* Balassi Intézet. Budapest.

Kodály Zoltán 1965/1982. *Visszatekintés I.* Zeneműkiadó. Budapest.

(1) Magyarok Angliai Országos Szövetsége. <http://maosz.org.uk/iskolak/> (2017. március 6.)

- (2) Kőrösi Csoma Sándor Program. <http://korosiprogram.hu/korosi-csoma-sandor-program> (2017. március 06.)
- (3) A Zsigmond Király Magyar Iskola és Klub Facebook-oldala.
<https://www.facebook.com/notes/zsigmond-kiraly-hungarian-cultural-club-and-school-manchester/magyar-kulturaert-az-egyest-kiralysagban-dij/1351993234872365> (2017. március 6.)
- (4) Zsigmond Király Magyar Iskola és Klub oldala. Rólunk. <http://www.zskhcc.co.uk/rolunk/> (2017. március 6.)
- (5) Zsigmond Király Magyar Iskola és Klub oldala. Órarend és csoportbeosztás.
<http://www.zskhcc.co.uk/201617-iskolai-csoportbeosztas-es-orarend/> (2017. március 6.)
- (6) Zsigmond Király Magyar Iskola és Klub oldala. Klubok. <http://www.zskhcc.co.uk/klubok/> (2017. március 6.)
- (7) Beszámoló az iskoláról. <http://www.korosiprogram.hu/munkankrol/manchesterben-becsengettek> (2017. március 6.)

Pávai, Gyopár – Rakitai, Réka: Experiencing mother tongue in Manchester: Insight into the life of Zsigmond Király Hungarian Cultural Club and School

Az írás szerzőiről

Pávai Gyopár
program- és iskolaigazgató
Zsigmond Király Magyar Kulturális Klub és Iskola, Manchester

gyopgyop[kukac]gmail.com

Rakitai Réka
ösztöndíjas
Kőrösi Csoma Sándor Program, Manchester

reka.rakitai[kukac]gmail.com